

Інтенсивні технології на озимих починаються з осені

*Наталія Рябчун, кандидат с.-г. наук
Олексій Четверик, науковий співробітник
Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН*

Про заходи щодо догляду за посівами озимих культур в осінній період

Розширення використання продукції рослинництва в різних галузях вимагає якомога більшої віддачі кожного гектару посіву. Але максимальна реалізація генетичного потенціалу продуктивності, закладеного в генотипі, можлива лише за умови дотримання усіх технологічних вимог вирощування.

Сучасні інтенсивні сорти озимої пшениці з високим потенціалом урожайності характеризуються тісною кореляцією між урожайністю та зимостійкістю. Отже, забезпечивши достатній рівень перезимівлі посіву, ми створюємо надійні передумови для його продуктивності. Формування стійкості рослин озимих культур до несприятливих чинників зимового періоду починається з моменту посіву і обумовлюється комплексом погодних та агротехнічних умов у взаємодії з генотипом сорту. Зміни клімату, що спостерігаються на території країни в останні десятиріччя, значною мірою стосуються осіннього періоду. Осінь стала тривалішою, теплішою та більш посушливою. Це сприяє більш активному росту та розвитку не лише культурних рослин, а й бур'янів, падалиці попередніх культур. Значно частіше з осені відмічаються прояви на рослинах листових хвороб (борошниста роса, септоріоз), а в посівах - пошкодження рослин комахами (злакові мухи, попелиці, жужелиця, підгризаючі совки). Окрім того, що комахи завдають прямої шкоди, вони ще й переносять збудників вірусних хвороб. Подовження осіннього періоду вегетації підвищує ризик розвитку в агроценозах зазначених шкодочинних організмів. За таких умов принцип господарювання «посівав – і чекай весни» не спрацьовує. Отримання високих урожаїв передбачає дотримання інтенсивних технологій починаючи з осені.

Основою технології є дотримання сівозмін: це можуть бути класичні або короткоротаційні чи спеціалізовані сівозміни, але чергування культур повинно бути науково обґрунтованим, і дотримуватись його потрібно обов'язково. Насіння перед посівом слід обробляти не лише фунгіцидними протруювачами, потрібно, щоб до них входив інсектицидний компонент, а також біологічно активні препарати – регулятори росту. Це особливо важливо, якщо через несприятливу погоду під час збирання насіння має знижену енергію проростання, а також при недостатньому вмісті вологи у ґрунті. При сівбі у напівсухий ґрунт насіння, оброблене перед посівом регуляторами росту з діючою речовиною поліетиленоксид 1500, краще переносить несприятливий період. При цьому на поверхні насіння утворюється плівка, яка стримує проростання при недостатній вологості, таким чином підвищується польова схожість і життєздатність проростків. Передпосівному та припосівному внесенню добрив під озиму пшеницю повинен передувати агрохімічний аналіз ґрунту. Вміст поживних елементів у ґрунті значною мірою залежить не лише від його типу, а й від попередника, внесених під нього добрив та погодних умов попереднього вегетаційного періоду. Фосфорні та калійні добрива слід вносити повністю в основне удобрення, а азотні – розподілити впродовж всієї вегетації, причому з осені не бажано вносити більше 25-30% загального валу азоту, решта повинна бути внесена у весняно-літній період.

Під час посіву важливо залишати в полі технологічні колії. Цей захід сприяє якісному обробітку посівів, не утворюються огріхи та зони перекриття обробки пестицидами та добривами при підживленні, що, в свою чергу, сприяє формуванню вирівняного посіву, рівномірному дозріванню та формуванню високого врожаю і якості зерна. В сучасних умовах, коли обробіток посіву починається вже в осінній період, сліди від сільськогосподарських машин на посіві викликають загибель рослин озимої пшениці взимку та є резерватом збудників хвороб і доброю харчовою базою для шкідників. При

використанні технологічних колій рослини при проходах агрегатів не пошкоджуються, не виникають осередки хвороб, а «вільна» площа активно використовується рослинами із суміжних рядків. За умови комплексної обробки насіння резистентність сходів утримується до фази початку кущіння. В останні роки кущіння рослин озимих культур проходить за підвищених температур, що вимагає захисту рослин від шкідників. Переростання рослин, їх «старіння», утворення надмірної кількості пагонів супроводжуються також активним ростом і розвитком бур'янів. За таких умов необхідним елементом інтенсивної технології є обприскування посівів у період осінньої вегетації, в фазу кущіння баковою сумішшю інсектициду, гербіциду та біологічно активних препаратів, наприклад препарату **ВИМПЕЛ®**. Це дозволяє суттєво зекономити час та кошти, забезпечує здоровий фітосанітарний стан ценозу за рахунок захисту від шкідливих біотичних чинників і створює оптимальні умови для формування стійкості рослин до несприятливих абіотичних факторів зимового періоду. Надзвичайно важливою умовою отримання високих врожаїв є добра перезимівля озимих культур, високий рівень їх загартування з осені, особливо для високоінтенсивних сортів, зимостійкість яких нерідко буває недостатньою для середньо суворих зим. Забезпечення рослин елементами живлення, особливо фосфором та калієм, необхідне для формування загартованих рослин, але при формуванні потужного агроценозу може виникнути дефіцит мікроелементів (цинку, міді, марганцю), які необхідно вносити з осені у вигляді біологічно активних препаратів. Такий препарат, як регулятор росту **ВИМПЕЛ®**, завдяки вмісту поліетиленоксидів сприяє прискоренню засвоєння мікродобрив та покращує обмінні процеси в тканинах рослин, синтез стресових білків, підвищує накопичення розчинних вуглеводів у вузлах кущіння та більш економне їх витрачання у зимовий період (рис. 1). Посіви, оброблені регуляторами росту з осені, стійкі до несприятливих зимових умов, перепаду температур, виходять із зими у життєздатному стані з рівномірною густиною та розвитком рослин і забезпечують передумови для формування високого урожаю якісного зерна.

Рис. 1. Вміст та динаміка витрачання розчинних вуглеводів у вузлах кущіння озимої пшениці сорту Розкішна впродовж зимового періоду залежно від обробки препаратом Вимпел (середнє за 2007-2010 рр.)

